

Redactioneel

Arbeidsmarkten, welvaartsstaat en ongelijkheid: integratie tussen een micro- en macro-analyse

Valeria Pulignano

KU Leuven

valeria.pulignano@kuleuven.be

Dorien Frans

KU Leuven

dorien.frans@kuleuven.be

Christophe Vanroelen

Vrije Universiteit Brussel

cvroelen@vub.be

Dit themadossier richt zich op de sociologische fundamenteën van sociale verschillen in arbeidsmarkten. We definiëren sociale verschillen als verschillen of ongelijkheden in arbeidsomstandigheden, arbeidskwaliteit en sociale rechten van verschillende groepen werknemers. Deze verschillen worden meestal beschouwd als het resultaat van arbeidsmarkttransformaties op het macroniveau. Echter, bij het onderzoeken van hoe sociale verschillen op de arbeidsmarkt worden gecreëerd, is het van belang de interactie tussen ‘micro’ en ‘macro’ niet uit het oog te verliezen. Dit inzicht lag al aan de basis van de economische sociologie in de jaren zeventig en tachtig van de twintigste eeuw. Op dat moment concentreerde het debat over segmentatie op de arbeidsmarkten zich op het micro-niveau – onder meer door de impact van het gedrag van individuen en de voorkeuren van sociale actoren op segmentatie binnen bedrijven te onderzoeken. Bijgevolg werd de differentiële behandeling van werknemers uit de beschermde ‘kern’ (primaire of interne arbeidsmarkt) en de minder beschermde ‘periferie’ (secundaire of externe arbeidsmarkt) beschouwd als het resultaat van de economische, politieke en sociale

verhoudingen binnen een onderneming (Doeringer en Piore 1971; Piore 1975; Berger en Piore 1980). Na verloop van tijd werd dit micro-analytische perspectief echter geleidelijk opgeheven en in de afgelopen jaren heeft het debat in sociaaleconomische en sociaal-politieke studies zich grotendeels op het macroniveau gericht. Het algemeen bekende ‘dualiseringsdebat’ beweert dat de (groeïende) sociale kloof tussen een beschermd en minder beschermd personeelssegment op de arbeidsmarkt voornamelijk het gevolg is van structurele beleidsverschuivingen op macroniveau. Dit komt omdat van actoren op microniveau wordt verwacht dat ze handelen volgende de institutionele logica op macroniveau (Emmenegger et al. 2012; Palier en Thelen 2010).

In dit themadossier illustreren we dat de toevoeging van een microperspectief aan een macrofocus belangrijk is om het theoretische verklaringspotentieel van de context op macroniveau bij het vormgeven van sociale verschillen op de arbeidsmarkten te vergroten. Dit is in overeenstemming met de sociologische theorie die beweert dat het koppelen van het macro- en microniveau cruciaal is, omdat macrovariabelen alleen de resultaten op macroniveau niet kunnen verklaren (Kittel 2006). Meer zelfs, het is essentieel om macro- en microniveaus te integreren om maatschappelijke verandering te bestuderen omdat de samenleving wordt gevormd door de interactie tussen individuen en sociale actoren. Dit is met name relevant voor de sociologische theorie van de arbeidsmarkt, die beweert dat een dynamische benadering in de studie van arbeidsmarktsegmentatie nodig is om interne en externe factoren die vormgeven aan de arbeidsmarktpositie van werknemers te begrijpen (Grimshaw en Rubery 1998; Grimshaw et al. 2001). Dit betekent dat sociale structuren en sociale processen moeten worden beschouwd als ‘samenwerkend’ bij het produceren, vergroten of beperken van sociale verschillen. Het is in dit domein dus een noodzaak om macro- en microniveau van sociale analyse te verzoenen (Bryman 1992, in Woolley 2009).

Ieder vanuit hun eigen benadering, proberen de drie bijdragen die onder dit themadossier vallen juist dat te doen. De manier waarop ‘kwetsbaarheid’ voor verschillende sociale groepen op de arbeidsmarkt wordt gecreëerd staat daarbij centraal. Het artikel van Strockmeijer, De Beer en Dagevos illustreert hoe het in de eerste plaats hun tijdelijke arbeidsstatus is, die Oost-Europeanen een grotere kans geeft om hun job te verliezen en een werkloosheidsuitkering in Nederland te claimen – en dus niet hun primaire oriëntatie op ‘profiteren’ van genereuze werkloosheidsuitkeringen, zoals rationaal ‘welvaartschauvinisme’ dit zou voorzien. In het tweede artikel onderzoeken Gevaert, Van Aerden, De Moortel en Vanroelen de relatie tussen hedendaagse arbeidsarrangementen en de gezondheid van werknemers en zelfstandigen. Aan de hand van een latente klassenanalyse leggen ze tien types van tewerkstelling bloot, die samen de Europese arbeidsmarkt kenmerken, zowel voor werknemers als zelfstandigen. Hierbij tonen de onderzoekers aan dat werk dat gekenmerkt wordt door instabiliteit, laag inkomen en onvoorspelbare of intensieve

werktijden geassocieerd is met een slechtere gezondheid en een lager welzijn van de betrokken werknemers. De studie demonstreert met andere woorden dat de segmentering van de arbeidsmarkt niet zonder negatieve gevolgen is voor het welzijn en de gezondheid van werknemers die zich in de secundaire segmenten van die arbeidsmarkt bevinden. In het derde artikel van Frans, Dörflinger en Pulignano wordt onderzocht hoe – en onder welke condities – *occupational welfare* kan bijdragen aan arbeidsmarktsegmentatie. Zij doen dit door zich te focussen op de dynamiek van onderhandelingen tussen werkgevers en werknemersvertegenwoordigers die leiden tot verschillende *occupational welfare*-uitkomsten in de voedings- en chemische industrie in België en Duitsland. De studie toont onder meer aan dat het onderhandelingsniveau en de macht en de strategieën van vakbonden hierin een belangrijke rol spelen.

De drie artikels dragen bij aan ons begrip van hoe en op welke manier segmentatie geproduceerd wordt alsook wat de gevolgen zijn van segmentatie voor werknemers. De uitkomsten kunnen dan ook enkel begrepen worden indien we de actoren inbedden in de sociale structuren die de sociale verschillen mee vormgeven.

Literatuur

- Berger, S. en M.J. Piore (1980) *Dualism and discontinuity in industrial societies*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Doeringer, P. en M.J. Piore (1971) *Internal labor markets and manpower adjustment*. New York: DC Heath and Company.
- Emmenegger, P., S. Häusermann, B. Palier en M. Seeleib-Kaiser (red.) (2012) *The age of dualization: The changing face of inequality in deindustrializing societies*. Oxford: Oxford University Press.
- Grimshaw, D. en J. Rubery (1998) Integrating the internal and external labour markets. *Cambridge Journal of Economics*, 22(2): 199-220.
- Grimshaw, D., K.G. Ward, J. Rubery en H. Beynon (2001) Organisations and the transformation of the internal labour market. *Work, Employment and Society*, 15(1): 25-54.
- Kittel, B. (2006) A crazy methodology? On the limits of macro-quantitative social science research. *International sociology*, 21(5): 647-677.
- Palier, B. en K. Thelen (2010) Institutionalizing dualism: Complementarities and change in France and Germany. *Politics & Society*, 38(1): 119-148.
- Piore, M.J. (1975) Impact of immigration on the labor force. *Monthly Labor Review*, 41-44.
- Woolley, C.M. (2009) Meeting the mixed methods challenge of integration in a sociological study of structure and agency. *Journal of Mixed Methods Research*, 3(1): 7-25.

Over de auteurs

Valeria Pulignano is professor aan het Centrum voor Sociologisch Onderzoek (CeSO) aan KU Leuven. Haar onderzoek richt zich op arbeidsmarkten en arbeidsverhoudingen in Europa. In het kader van het ERC-project 'AdG ResPecTME' ligt de focus op onzekerheid op het continuüm van betaald/onbetaald werk in Europa.

Dorien Frans is doctoraal onderzoeker aan de KU Leuven (CeSO). Haar doctoraat is gerelateerd aan het C1-project 'How are social divides produced in contemporary European labour markets?'.

Christophe Vanroelen is hoofddocent aan de vakgroep Sociologie van de Vrije Universiteit Brussel en voorzitter van de onderzoeksgroep Interface Demography. Hij doceert algemene sociologie, sociologie van de welvaartsstaat en arbeidssociologie. Zijn onderzoek situeert zich voornamelijk op het terrein van arbeidskwaliteit, precair werk en de relatie met het welzijn en de gezondheid van werkenden.